

גזירה שמא ימזגו לה כוס מייין של תרומה כאשר היא בבית אביה [כדרך הארוסות], ותשקנו לאחיה ולאחותיה, הישראליים, שאסורים בתרומה, המצויים אף הם בבית אביה.

ומאחר שמן התורה אף הארוסה אוכלת בתרומה, קשה על דברי רב הונא: הרי הכסף אינו קל יותר מחופה, שהרי הכסף מאכיל את האשה בתרומה מן התורה!

ומכח קושיא זו הגמרא מתקנת את דברי רב הונא:

ואמרינן: אלא פריך הכי, תשאל ותבנה את הקל וחומר, כך:

ומה כסף, שאינו גומר להוציא את הבת מרשות אביה לענין מעשה ידיה וירושתה [שהם שייכים לאב עד שימסרנה לחופה לשם נישואין], בכל זאת הרי הוא קונה קנין קידושין.

ה-ב חופה, שכוחה גדול, שהרי היא גומרת

להוציא את הבת מרשות אביה [שמשעה שנמסרה לחופה, מעשה ידיה וירושתה אינם של אביה], וכי אינו דין שתקנה קנין קידושין?!

ומכאן למד רב הונא שחופה קונה קנין קידושין.

ומקשינן: הרי יש לדחות את הקל וחומר, ולומר:

הרי מה היא הסיבה לכסף שקונה קנין קידושין? — שכן, היות ופודין בו הקדשות ומעשר שני. ולכן כחו רב, ומועיל גם לקנות את האשה. אבל חופה, שאין פודין בה הקדש ומעשר שני, אף האשה אינה נקנית בה! (*108)

ומתצינן: ביאה תוכיח! שקנין הקידושין אינו תלוי בכך שפודין בו הקדשות ומעשר שני, שהרי ביאה אין פודין בה הקדשות ומעשר שני, ובכל זאת היא קונה! (109) וכמו כן נאמר בחופה.

ומדוע היא אוכלת בתרומה?

פירש רש"י בכתובות [נח א ד"ה והאי קנין], שאף קידושי ביאה מאכילים בתרומה מפני שהוקשו היות זה לזה [מובא באבני מילואים תשובה יז. ועיין שם]. וכן כתוב בשיטה לא נודע למי כאן.

אבל תוספות הרא"ש כאן פירש שהאשה נקראת קנין כספו של הבעל, מפני שהוא מושל עליה והיא משועבדת לו [ולא משום שנקנתה בכסף], ולכן היא נקראת קנין כספו אפילו אם קנאה בשטר או בביאה.

*108. הקשה המהרש"ל: הרי זה שאין פודין בחופה, היינו מפני שחופה אינה ענין לפדיון

כלל, ולא משום שכח החופה חלש יותר מכסף. ועיין להלן בהערה הבאה.

109. הקשה בשיטה לא נודע למי: איך אפשר להוכיח מביאה, הרי בביאה לא שייך לפדות הקדש ומעשר שני, ולפיכך אין הם נפדים בביאה [ולא משום שכח הביאה חלש]!

ותירץ: המתריך בגמרא ענה למקשה לפי דבריו. שהרי המקשה הקשה שבחופה אין פודין הקדש ומעשר שני, ואף על פי שאינם שייכים בחופה, ולפיכך ענה לו המתריך שיש להוכיח מביאה לשיטתו. ועיין מהרש"ל.

ובתוספות זבחים ח ב ד"ה הנך הוכיחו מכאן שאף מדבר שלא שייך בו הקנין, פורכים.

תלוי בכך שהנאתו מרובה [שהרי אין הנאה מרובה בקבלת השטר].

ופרכינג: אין אפשרות ללמוד את חופה משטר, שהרי אפשר לומר: מה הסיבה לכך שהשטר קונה? — הרי זה משום שכן מוציא בבת ישראל, אבל חופה, שאינה מוציאה, אין בה כח לקנות קנין קידושין!

ומשנינן: כסף וביאה יוכיחו, שקנין הקידושין אינו תלוי בכך שמוציא בבת ישראל, שהרי כסף וביאה אינם מוציאים, ובכל זאת הם מכניסים [ולפיכך אף חופה שאינה מוציאה בבת ישראל, יש בכוחה לקנות].

וחזר הדין [יש לחזור ולשאול, שמא דוקא כסף וביאה קונים משום שהנאתן מרובה. ולחזור ולהוכיח משטר, ולחזור ולשאול על השטר כנזכר, וכן לעולם].

ולכן אנו אומרים: לא ראי זה כראי זה, אין החומרא שבכסף ובביאה זהה לחומרא שבשטר.

ולא ראי זה כראי זה. אין החומרא שבשטר זהה לחומרא שבכסף ובביאה.

אבל, הצד השוה שבהן, שקונין בעלמא [כסף ושטר באמה העבריה, וביאה ביבמה], וקונין גם כאן בקידושי אשה.

לפיכך, אף אני אביא [אלמד] על חופה, שקונה בעלמא [בנישואין], ולכן היא קונה גם כאן, בקידושי אשה.

ודחינן: מה להצד השוה שבהן שהם קונים

אך יש לדחות ולומר: מה הסיבה לביאה שקונה קנין קידושין? — הרי זה משום שכתה רב, שכן ביאה קונה ביבמה. אבל חופה, שאינה קונה ביבמה, אף האשה לא תיקנה בה!

ומתריצין: כסף יוכיח! שקנין הקידושין אינו תלוי בכך שקונה ביבמה, שהרי כסף אינו קונה ביבמה, ובכל זאת הרי הוא קונה באשה, ואף בחופה נאמר כן.

וחזר הדין [יש לחזור ולשאול שמא דוקא כסף קונה משום שפודין בו הקדש ומעשר שני, ולחזור ולהוכיח מביאה, ולחזור ולשאול עליה כנזכר. וכן לעולם].

ולכן אנו אומרים: לא ראי זה כראי זה. אין החומרא שבכסף זהה לחומרא שבביאה.

ולא ראי זה כראי זה. אין החומרא שבביאה זהה לחומרא שבכסף.

אבל הצד השוה שבהן, שהם קונין בעלמא [כסף באמה עבריה, וביאה ביבמה], וקונין אף כאן, בקידושי אשה.

לפיכך, אף אני אביא [אלמד] חופה, שקונה בעלמא [בנישואין], ולכן היא קונה גם כאן, בקידושי אשה.

ופרכינג: מה להצד השוה שבהן, שכן הנאתן מרובה [כי כאשר האשה מקבלת את הכסף או הביאה הנאתה מרובה]. אבל חופה, אין הנאתה מרובה. ולפיכך היא לא תקנה בקידושי אשה!

ומשנינן: שטר יוכיח שקנין הקידושין אינו

ופירכא טובה היא [מובא בהגהות המהדיר על שיטה לא נודע למי. ועיין שם עוד]. [ועיין מהרש"א בתחילת עמוד א'].
 ופירכא טובה היא [מובא בהגהות המהדיר על שיטה לא נודע למי. ועיין שם עוד]. [ועיין מהרש"א בתחילת עמוד א'].

כאן, הרי זה משום **שכן ישנן**, שהם קונים בעלמא, **בעל כרחה**: הכסף קונה באמה העבריה בעל כרחה, (110) והשטר בגירושין, והביאה ביבמה, ולכן כוחם רב. ומכח זה הם קונים אף בקידושין.

אבל חופה, אינה מועילה בעל כרחה של האשה, ולפיכך יש לומר שאף היא לא תקנה בה קנין קידושין!

ומתצינן את דברי רב הונא:

ורב הונא שלמד חופה מהצד השוה יתריך: קנין **כסף, מיהא**, על כל פנים, **באישות** — **לא אשכחן** [לא מצאנו] **בעל כרחה** של האשה.

[ואין מתחשבים בכך שהאמה נקנית בכסף בעל כרחה. מאחר שאין זה בענין אישות].

ולכן יש להוכיח מקנין כסף, שאין הקידושין תלויים בכך שהם בעל כרחה. שהרי כסף אינו קונה באישות בעל כרחה.

ואילו רבא חולק על דברי רב הונא, ודעתו שחופה אינה קונה קנין קידושין:

אמר רבא: **שתי תשובות בדבר**! יש לדחות את הקל וחומר שאמר רב הונא מכח שתי טענות:

חדא, טענה אחת: ד"האשה נקנית בשלש דרכים" **תנן**, ואילו **ארבע דרכים לא תנן**.

ומוכח מכאן שאין האשה נקנית בחופה [שהרי לדעת רב הונא שהאשה נקנית בחופה, היה ראוי לשנות ארבעה דרכים!]

ועוד טענה: **כלום**, הרי לא מצאנו שחופה גומרת **אלא על ידי שקדמו לה קידושין** [שהרי אי אפשר לעשות נישואין אלא לאחר הקידושין].

ואם כן, יש לתמוה: **וכי גמרינן** [לומדים] חופה שתקנה **שלא על ידי קידושין**, מחופה שגומרת **על ידי הקידושין**, שקדמו לה?!

אמר ליה אבבי לרבא, יש לדחות את טענותיך:

א. **הא**, הטענה הראשונה, **דקאמרת**: "**שלש דרכים**" **תנן**, ו"**ארבע דרכים**" **לא תנן**! יש לומר:

תנא, **מילתא דכתיבא בהדיא קתני**. התנא שנה רק קניינים שהתרכבו בפירוש בתורה. אבל חופה, שהיא **מילתא דלא כתיבא בהדיא**, שלא כתובה בתורה בפירוש, אלא למדנו אותה מקל וחומר, **לא קתני**.

ב. ועל הטענה השניה, **דקאמרת**: **כלום חופה אינה גומרת אלא על ידי קידושין**, ואין ללמוד ממנה שחופה תקנה אף שלא על ידי קידושין! יש לומר:

רב הונא נמי הכניס כל זאת בקל וחומר. והכי **קאמר**:

ומה **כסף, שאינו גומר** [נישואין], אפילו **אחר כסף** של קידושין, בכל זאת הרי הוא **קונה** [שלא על ידי קידושין שהיו לפניו].

חופה, שגומרת נישואין **אחר** קנין קידושין **בכסף**, וכי **אינו דין שתקנה** אף שלא על ידי קידושין לפניו?!

ומכאן למד רב הונא שחופה קונה.⁽¹¹¹⁾

שנינו במשנה:

הגמרא מביאה ברייתא המבארת כיצד נעשה הקנין בכסף:

תנו רבנן:

בכסף כיצד?

נתן לה לאשה, כסף או שוה כסף, ואמר לה "הרי את מקודשת לי", או "הרי את מאורסת לי", או "הרי את לי לאינתו [לאשה]" — הרי זו מקודשת.

אבל, היא [האשה] שנתנה את הכסף, ואמרה היא לבעל "הריני מקודשת לך", או "הריני מאורסת לך", או "הריני לך לאינתו [לאשה]" — אינה מקודשת.

מתקיף לה רב פפא:⁽¹¹²⁾ והרי תחילת הברייתא סותרת את סופה:

שהרי בתחילה ביארה הברייתא שקידושי כסף נעשים על ידי שהבעל נותן את הכסף ואומר "הרי את מקודשת לי":

ומשמע, טעמא, הטעם שחלו הקידושים הוא משום דנתן הוא את הכסף וגם אמר הוא את לשון הקידושין. הא, אבל, אם נתן הוא את הכסף, ואמרה היא "הריני מקודשת לך" — אינה מקודשת.

אימא סיפא, אמור עתה את סוף דברי הברייתא:

אבל היא שנתנה לו כסף, ואמרה היא "הריני מקודשת לך" — לא הוה קידושין.

ומשמע, טעמא, הטעם שאין אלו קידושין, משום דנתנה היא את הכסף וגם אמרה היא את לשון הקידושין. אבל הא, אם נתן הוא ואמרה היא הוה קידושין.

הרי שהרישא והסיפא סותרות זו את זו לענין נתן הוא ואמרה היא! כי מהרישא משמע שאינם קידושין, ומהסיפא משמע שהרי אלו קידושין.⁽¹¹³⁾

ומתציג את דברי הברייתא:

רישא — דוקא. דברי הרישא נאמרו בדקדוק, כדי שנדייק מהם שאם נתן הוא ואמרה היא אינה מקודשת.

אך סיפא — כדי נסבה. את דברי הסיפא נקט התנא ב"חנם" [אגב ששנינו ברישא "נתן הוא ואמר הוא" — שנינו את הצד שכנגד בסיפא "נתנה היא ואמרה היא", שזה האופן שהוא נגד הרישא. אבל הסיפא לא נכתבה כדי שנדייק ממנה לענין נתן הוא ואמרה היא].

ותמהינן: אמנם מצאנו בכמה מקומות שהתנא שונה את הסיפא בחינם אגב דברי

לדחותם, אבל לא כנגד ברייתא. ועיין ריטב"א והערת המהדיר.

111. הגמרא לא דיברה בענין נתנה היא ואמרה הוא. עיין תוספות ד"ה הא נתן הוא. ומה שכתבנו שם בהערות. וראה להלן הערה 117.

111. הראשונים דנו האם הלכה כרב הונא שחופה קונה. ובשלחן ערוך [אהע"ז כו ב] כתב: אם הכניס אשה לחופה אינה מתקדשת בכך [מקור דבריו מבואר בבית יוסף שם].

112. בדרך כלל לשון "מתקיף לה" נכתב בש"ס כאשר אמורא אחד התקיף את דברי חברו ובא

הרישא. אבל לא מצאנו כדבר הזה אלא כשאין לדייק מהסיפא דין הסותר את הרישא. ואילו כאן [שאמרנו שהסיפא נשנתה בחינם אגב הרישא], הרי יש לדייק מהסיפא דין הסותר לרישא, ולכן יש לתמוה:

וכי תני סיפא מילתא דסתרא לה לרישא?! וכי ראוי לשנות בסיפא דין שמשמע ממנו שהוא סותר את הרישא!?

ומתריצין: אלא, הכי קאמר כך התכוין התנא [ששנה את הברייתא] לומר:

נתן הוא ואמר הוא — פשיטא דהו קידושין.

ושנינו זאת תחילה כדי להמשיך ולומר את החידוש בדברי הסיפא —

שאם נתן הוא ואמרה היא — נעשה כמו ש"נתנה היא ואמרה היא", ולא הו קידושין. (114)

וכך אמרה הברייתא בסיפא: "אבל", שונה הוא הדין ממה שאמרנו ברישא, שאם נתן הוא ואמרה היא, נעשה הדבר כאילו "נתנה היא ואמרה היא", ולפיכך "אינה מקודשת".

ואי בעית אימא, יש לך לומר תירון אחר:

כך אמר התנא: נתן הוא ואמר הוא — ודאי מקודשת.

נתנה היא ואמרה היא — ודאי אינה מקודשת.

ונדייק מכאן שאם נתן הוא ואמרה היא — ספיקא היא.

הרי זה ספק קידושין, וחיישינן מדרבנן. (115)

אם נתן הוא ואמרה היא, ואחר כך בא אחר וקידשה כדין, אנו מחמירים מדרבנן, וחוששים שמא קידושי הראשון לא היו קידושין, וחלו קידושי השני ונאסרה מכוחם על הראשון.

114. וקשה: בגמרא להלן ו א מבואר שאם האיש והאשה היו מדברים בעניני הקידושין, ונתן לה את הגט ולא פירש כלום הרי אלו קידושין. [כיון שמוכן מתוך הדברים שהנתינה היתה לשם קידושין], ומכאן שאין דיבור הקידושין מעכב בקידושין כלל. ומדוע אם אמרה היא אין אלו קידושין?

ותירץ תוספות הרא"ש: המדבר עם האשה בעסקי גיטה וקידושיה נותן את הקידושין על פי דיבורו, ולפיכך הרי אלו קידושין. אך כאן מדובר כשנתן לה ולא דיבר מאומה, ורק היא אמרה תן לי מנה ואתקדש לך. ואז אין אלו קידושין.

כלומר, אף על פי שאין צריך שהאיש יתכוין בדיבורו לשם "דיבור קידושין" בכל זאת צריך שהדיבור שמגלה שנתנת המעות היתה לשם

קידושין יעשה על ידו.

וכן כתבו תוס' טוך. והרשב"א בשם תוספות. ועיין תוספות ר"י הזקן ומאירי.

115. רש"י מבאר את צדדי הספק: נתן הוא דומה ל"כי יקח". ואמרה היא דומה ל"תקח אשה לאיש". [ובתוספות טוך ורשב"א כתבו שדומה ל"תקח" את עצמה לאיש עיין שם היטב ועיין ר"ן].

ובפשוטו נראה מדברי רש"י שצריך שהבעל יעשה את מעשה הקידושין. וכאן, שהבעל עשה רק את הנתינה, ולא את הדיבור. יש לדון האם נחשב שכל הקידושין נעשו על ידו, הואיל והנתינה היא עיקר הקידושין. או שמאחר שהדיבור נעשה על ידה, אין זה נחשב שכל

וכן חוששים שמא קידושי הראשון היו קידושין, ונאסרה מכוחם על השני. נמצא שהאשה אסורה על שניהם. ואם באה להנשא לאחר צריכה גט משניהם. (116) (117) שנינו בברייתא: אמר לה "הרי את מקודשת

לי", "הרי את מאורסת לי" וכולי. ואגב שהברייתא הזכירה כמה לשונות של קידושין, הגמרא דנה בהרחבה בכמה לשונות אחרים, אם הם מועילים בקידושין: **אמר שמואל: בענין קידושין: (118)**

מעשה הקידושין נעשו על ידו. אך, תוספות ר"י הזקן כתב בהסבר הגמרא: "נתן לה כסף — שכן דרך הלוקח". [וכן בהמשך דבריו פירש שודאי אם נתנה היא ואמר הוא אין אלו קידושין — "דכתיב כי יקח, וכל לוקח נותן כסף"].

ונראה לבאר, שבודאי צריך שהבעל יתן את הכסף. מפני שהוא הלוקח שנאמר "כי יקח איש אשה". והלוקח הוא זה שצריך לשלם עבור מקחו. ולכן אם האשה נותנת את הכסף, הרי היא מוכיחה בזה שהיא הלוקחת. ודומה לכי תקח אשה לאיש ולפיכך אינה מקודשת.

אבל, בענין הדיבור, כמובן שאין האשה מוכיחה בכך שהיא אמרה "אתקדש לך" או "איקנה לך" שהיא הלוקחת. שהרי אדרבה הלשון מוכיחה שהבעל הוא הקונה אותה. אלא החסרון הוא בכך שהאשה עשתה את מעשה הדיבור, ולא האיש, ובסברא זו הגמרא מסופקת. [ויתכן שאף רש"י סובר כן, שהרי תוספות ר"י הזקן עצמו מעתיק את לשון רש"י בהסבר ספק הגמרא. ובכל זאת כתב כנ"ל].

ומדברי הרשב"א [מובא להלן הערה 117] נראה שהחסרון ב"נתנה היא" הוא כפי שכתב תוספות ר"י הזקן. [אבל כתב הסבר אחר בענין החסרון שבאמרה היא. עיין שם ובחי' הגרנ"ט]. ומדברי הרא"ש והר"ן [מובאים בהערה הנ"ל] משמע כפי שפירשנו תחילה.

116. הר"ן התקשה על לשון הגמרא, מאחר שהגמרא אומרת "ספיקא הוא", אם כן צריך

לחוש מדאורייתא להחמיר בדבר, ומדוע הגמרא מסיימת "וחיישינן מדרבנן"? וכתב הר"ן שיתכן שכל ספק קידושין, מדאורייתא מעמידים את האשה על חזקת פנויה, והרי היא מותרת להנשא לכל אדם. וחכמים אסרו מספק משום חומרת איסור ערוה, אך מלשון הרי"ף [לקמן ח ב] משמע שבספק קידושין האשה אסורה מדאורייתא. ולפיכך הר"ן הניח זאת בצריך עיון. [עיין שם]. ועיין מאירי ושיטה לא נודע למי, ורשב"א. [ועיין קרבן נתנאל אות ל].

117. בענין נתנה הוא ואמרה היא. הר"ן הביא בשם הבה"ג שאף זה ספק קידושין. אך הרי"ף והרמב"ם כתבו שאין אלו קידושין. וכתב הרא"ש שטעם הדבר מפני שעיקר הקיחה היינו נתינת הכסף, ומאחר שהאשה נתנה את הכסף לא התקיים הכתוב "כי יקח". ותוספות ר"י הזקן כתב, שודאי אינה מקודשת מפני שנאמר "כי יקח" וכל לוקח נותן כסף. והתבאר לעיל הערה 115.

ונראה שלזה התכוין גם הרשב"א [שכתב: "והדין נותן שאם נתנה היא 'כמה קנאה'?! אדרבה דמי ל'כי תקח אשה לאיש'. ועיין שיטה לא נודע למי].

ועיין טעם נוסף בר"ן. [וראה תוספות ד"ה הא נתן הוא. ובמה שכתבנו בהערות שם].

118. שמואל מדבר להלן בכיוצא בזה בענין גירושין. ולפיכך כאן שמואל פתח ואמר

אם נתן לה כסף ושוה כסף ואמר לה: "הרי את מקודשת", או "הרי את מאורסת", או "הרי את לאינתו [לאשה]", ולא סיים ואמר "לי" —

הרי זו מקודשת לו, ואין חוששין שמא התכוין לקדשה לאחר.

ואם אמר: "הריני אישך", או "הריני בעלך", או "הריני ארוסיך" —

אין כאן אפילו בית מיחוש [חשש] לספק קידושין. משום שנאמר בתורה [דברים כד]: "כי יקח איש אשה", ומשמע שהוא צריך לקחתה לרשותו, ולא שיקח את עצמו אליה [והאשה מותרת להנשא לכל אדם בלא גט].

וכן בענין גירושין: אם נתן לה גט, ואמר לה: "הרי את משולחת", או "הרי את מגורשת", או "הרי את מותרת לכל אדם" — הרי זו מגורשת.

אבל אם אמר: "איני אישך", או "איני

בעליך", או "איני ארוסיך" אין כאן אפילו בית מיחוש [חשש] לספק גירושין, ואם היתה האשה ישראלית הנשואה לכהן, הרי זו אוכלת בתרומה ואינה חוששת שמא היא גרושה. (119)

וכמו כן אם תתאלמן מבעלה, היא מותרת להנשא לכהן, ואין לחשוש לה משום איסור גרושה. עד כאן הם דברי שמואל.

ובתחילת דבריו אמר שמואל שהאומר "הרי את מקודשת" ולא אמר "לי", הרי זו מקודשת לו, ואין חוששים שמא התכוין לקדשה לאדם אחר.

שנינו בתחילת במסכת נדרים [ב א, ובגמרא שם בעמוד ב'] "כל ידות נדרים כנדרים". כלומר האומר לשון חלקית, שמשמע ממנה שמתכוין לנדר, אך לא אמר לשון גמורה של נדר, הרי זה כנדר גמור.

ו"ידות נדרים" נקראו כך, על שם שהם כ"בית יד" של כלי, שהאוחז בבית היד

"בקידושין" אמר לה וכו'. רש"י. לפי גירסת מהרש"ל. וכן כתב הר"ן.

אבל לפי גירסת הספרים שלפנינו נראה שהוקשה לרש"י מדוע נקט שמואל "נתן". וביאר הפני יהושע שהוקשה לרש"י מדוע שמואל נקט "נתן לה כסף" וכו' ולא דיבר בענין שטר וביאה. ועיין עצמות יוסף.

ועיין לעיל הערה 2 אם קידושי שטר צריכים אמירה, או שדי בכך שכתוב בשטר לשון קידושין.

119. כתב הר"ן שמלשון הרי"ף והרמב"ם נראה שלא גרסו בדברי שמואל "נתן לה גט ואמר לה". אלא שמואל מדבר בענין הלשונות

הכתובים בגט עצמו.

והנה דעת הרמב"ם [גירושין א יא] שמדאורייתא אין צריך שיאמר "הרי זה גיטך" אלא די בכך שכתוב בגט לשון גירושין. ואם כן, מאחר ששמואל אמר שאם אמר "איני אישך" אין כאן אפילו בית מיחוש, הרי הרמב"ם הוכרח לבאר את דברי שמואל באופן שהגט היה כתוב בנוסח זה. שהרי אם הגט כתוב כהלכתו, אין צורך בדיבור כלל מדאורייתא.

אך יש לדחות, שאם אמר לשון "הריני אישך" הרי זה פוסל אפילו לדעת הרמב"ם. הואיל ואומר שרוצה לשלח את עצמו על ידי הגט, ולא לשלח אותה. [ועיין רא"ש].

ויש ליישב בזה את דברי השלחן ערוך [אבן

ומעלהו, הרי כל הכלי עולה עמו, אף על פי שאינו אוחו בעיקר הכלי. [וכיוצא בזה האומר לשון שאינה גמורה, הרי זה כבית יד לנדר, וכאלו אמר את כל הנדר]. [פי' הרא"ש נדרים ב א].

ונחלקו אביי ורבא [שם ה ב] ב"דיים שאינן מוכיחות, בלשון שאינה מוכיחה בודאות שהאומר אותה התכוין לנדר.

אביי אמר, ידים שאינן מוכיחות הוו ידים. (120) ורבא אמר, לא הוו ידים. (121)

אמר ליה רב פפא (122) לאביי: למימרא האם נאמר שטעמו של שמואל [שאמר ש"הרי את

מקודשת" ולא אמר לי, הרי אלו קידושין] היינו משום דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים? שאף על פי שאין הוכחה שהמקדש התכוין לקדש את האשה לעצמו, הרי זה כ"ד". והיא מקודשת לו? (123)

והרי יש סתירה לדבר: דתנן [נזיר ב ב]: האומר "אהא" [אהיה] הרי זה נזיר.

והוינן בה במסכת נזיר: מדוע האומר "אהא" הרי זה נזיר? ודילמא, שמא "אהא בתענית" קאמר, ולא התכוין לומר "אהא נזיר"!

ואמר שמואל: יש להוסיף תנאי על דברי

העזר קלו אג- והביאו בירורי השיטות כאן. עיין שם. וראה להלן הערה 142.

120. היינו בידיים שמוכיחות קצת ואינן מוכיחות לגמרי. אבל כשאדם אומר לשון שאינה משתמעת לנדר יותר מאשר לדבר אחר, הכל מודים שזה אפילו לא נקרא "יד". ריטב"א, וכיוצא בזה כתבו תוספות ד"ה הכא.

121. ואפילו אם אומר שהיה בלבו לנדור, [או לנזירות או לקידושין] אין בכך כלום והרי זה כדברים שבלב שאינם דברים. ריטב"א.

122. רב פפא עצמו סובר במסכת נדרים שידים שאינן מוכיחות לא הוו ידים. ולפיכך הוא נשא ונתן בדברי שמואל ליישבם כפי שיטתו. רמב"ן ריטב"א.

123. במסכת נדרים [ו ב] רב פפא הסתפק אם יש דין "יד" בקידושין. ופירש הר"ן שאפילו ביד מוכיחה הסתפק רב פפא, האם התחדש דין "יד" אף בקידושין.

[וצדדי הספק:

מצד אחד, יתכן שאף על פי שלא נאמר בתורה דין יד אלא בנדרים, לומדים את דין קידושין מדין נדרים.

ומאידך, יתכן שדוקא בענין נדרים התחדש דין יד, מפני שבנדרים הדיבור חשוב יותר, שהרי בכוחו להחיל נדר אפילו בלי מעשה, אבל בקידושין שצריך מעשה – כסף, שטר, או ביאה – אין יד מועילה בו].

והגמרא תמהה על דברי רב פפא בסוגייתנו, שרב פפא שאל על דברי שמואל: "למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים". ומשמע מדברי רב פפא שאין ספק ש"יד" מועילה בענין קידושין, [אלא שרב פפא שאל על דברי שמואל שהרי כאן אין היד מוכיחה].

והגמרא עונה: אמנם רב פפא הסתפק אם יש דין יד בקידושין. אך שאלה אחת מתוך שאלותיו שאל את אביי. [כלומר, אמנם רב פפא עצמו הסתפק בעצם דין "יד", אם הוא נאמר בענין קידושין. אבל לא היה בכחו לתמוה על דברי שמואל משום ספיקו. ולפיכך רב פפא תמה על מה שמוכח לכאורה מדברי שמואל שאף ידים

משנתנו: "והוא שהיה נזיר עובר לפניו", דוקא אם נזיר עבר לפניו, אז מוכח שהתכוין לומר אהיה אף אני כזה.

ודייק רב פפא מדברי שמואל: טעמא, הטעם שהרי הוא נזיר, היינו דוקא משום דנזיר עובר לפניו. ומשמע, הא לאו הכי, לא. ומכאן ששמואל סובר שידים שאינם מוכיחות אינן בכלל "ידיים".

והרי זו סתירה למה שאמר שמואל בענין קידושין: שהאומר "הרי את מקודשת" ולא אמר "לי", הרי אלו קידושין [אף על פי שאין כאן הוכחה למי התכוין לקדשה]!

ענה אבבי לרב פפא: הכא במאי עסקינן, במה דיבר שמואל? דאמר הרי את מקודשת "לי". והרי זו לשון קידושין גמורה.

וחזר רב פפא, והקשה: אי הכי, אם אכן מדובר כשאמר "לי", מאי קמשמע לן? מה בא שמואל להשמיענו? הרי יש כאן לשון קידושין גמורין, ופשוט שהיא מקודשת!

ענה אבבי: הני לישני בתראי קא משמע לן א-1 — שמואל בא להשמיענו את הלשונות האחרונים [שנאמרו בהמשך דברי שמואל].

דהיינו, "הריני אישך", "הריני בעליך", אין

כאן בית מיחוש. וכן בגירושין "איני אישך", אין כאן בית מיחוש.

וטעמו של שמואל: הכא — בענין קידושין, כתיב [דברים כד]: "כי יקח איש אשה", ולא שיקח את עצמו אליה.

והכא — בענין גירושין, כתיב [שם]: "ושלחה מביתו", ולא שישלח את עצמו.

והגמרא ממשיכה לדון בלשונות נוספים של קידושין:

תנו רבנן:

המקדש אשה ואומר לה: "הרי את אשתי", או "הרי את ארוסתי", או "הרי את קנויה לי" — מקודשת.

וכן האומר: "הרי את שלי", "הרי את ברשותי", "הרי את זקוקה לי" — מקודשת.

ומקשינן: מדוע התנא חילק את הלשונות הללו לשני משפטים?

וליתנינהו בולחו כחדא! היה ראוי לו לשנות את כל הלשונות במשפט אחד!

ומתרצינן: תנא, תלת תלת שמעינהו,

בענין הקידושין ונתן לה כסף, הרי זו מקודשת בלי דיבור מיוחד לשם קידושין. ואין זה דומה לנדרים שנאמר שם דין "לבטא בשפתים"! ואם כן, אפילו אם אין יד לקידושין בכל זאת אם מוכח שהתכוין לקדשה ראוי לומר שהרי זו מקודשת!!

עיינן ברכת שמואל, וקהילות יעקב, ושיעורי רבי שמואל.

שאינן מוכיחות הווי ידיים שזה סותר למה שאמר שמואל עצמו. כפי שמבואר בגמרא, רא"ש ור"ן שם.

ולפי מסקנת הגמרא [להלן] ששמואל דיבר באמר "הרי את מקודשת לי", אם כן אין להוכיח מדברי שמואל שיש דין יד לקידושין.

והאחרונים תמהו: מה ענין "יד" לקידושין? הרי אין דיבור בקידושין, שהרי אם הם עסוקין